

A KÖZMŰVELŐDÉS HELYE A KULTURÁLIS FORRADALOMBAN

Társadalmunk jelenleg a fejlődés olyan szakaszában van, amelyben jelentősen megnövekszik a kultúra társadalmi szerepe. Hiszen nem kell különleges bizonyíték arra, hogy a jelenkori viszonyok között az alkotó tevékenység, az új kialakítása már az emberek magas intellektuális színvonalát, sokoldalú felkészültségét tételezi fel. Ebben a megvilágításban természetes a kultúra fejlődésfolyamatainak mélységesen átgondolt, elméleti elemzése, azért, hogy ezeknek a folyamatoknak az irányítása szigorúan tudományos alapon történjék. A kulturális folyamat tudományos irányításának, tervezésének és igazgatásának problémája ezért tesz szert egyre nagyobb jelentőségre a szocializmus mai viszonyai között.

Ezért most amikor a legszélesebb tömegek művelődésének ügye a kulturális politika központi problémájává vált, egyre sürgetőbbé válik egy sor elméleti probléma tisztázása is. Ezek között vannak olyanok, mint a kultúra értelmezése, a kulturális haladás általános és specifikus vonásai, a műveltség fogalma, a kulturális forradalom lényege, annak mennyiségi és minőségi meghatározottsága, a művelődés célja és eszköze, stb. Ezen belül is külön-külön problémát jelent az általános marxista szemlélet kidolgozása, valamint a konkrét történelmi feladatok megfogalmazása.

A közművelődésről hozott párthatározat a sok konkrét feladat megjelölésén túl elsősorban a marxista szemlélet formálását sürgeti, hogy a társadalomnak ebben a szférájában is az objektív törvényszerűségeknek megfelelő irányító, szervező és végrehajtó munka jellemezze a mindennapi gyakorlati tetteket. Az egész határozat megértésének külön kérdése a közművelődési tevékenység pontos helyének meghatározása a szocialista kultúráért folyó kulturális forradalomban.

I.

A közművelődést, mint a kulturális forradalom szerves részét úgy kell tekinteni, mint amelyben - Lenin szavaival élve - a szocialista kulturális forradalom legfontosabb célkitűzései realizálódhatnak. Ebből következik, hogy ha tisztázzuk a kulturális forradalom célját, akkor egyben már a közművelődés célját és szerepét is lényegében tisztázzuk.

"A szocialista és kommunista építés szerves része a társadalom szellemi életének gyökeres átalakítása, az emberiség kulturális fejlődése minőségileg új, magasabb fokának létrehozása. A szocializmus és kommunizmus kulturája, a művészet, a tudomány, technika eredményeinek a dolgozókhöz való eljuttatása, azok kommunista szellemben való nevelése. A szocialista kultúrforradalom az új ember formálódásának, valamennyi állampolgárának államvezetésben, a gazdasági és kulturális építés irányításában, a szocialista társadalom eszmei-politikai egyesítésében való aktív részvételének szükséges feltétele." 1./

Ezekkel a mondatokkal kezdődik a Szovjet Filozófiai Enciklopédia "Kulturális forradalom" címszava. Ezek a szükséztű mondatok külön-külön is és együttesen is igazak mégis keveset mondanak ahhoz, hogy a konkrét gyakorlati tetteket irányíthassák.

A kultúra fogalma:

A szocialista kulturális forradalom általános és specifikus vonásainak részletesebb jellemzése előtt feltétlenül utalni kell magának a kulturának marxista felfogására. Eszerint a kultúra, mint társadalmi jelenség - nem egyszerűen csak eszmék, erkölcsi normák, művészi értékek tárháza, - hanem a társadalmi valóság minden részletének velejárója, benne van a társadalmi haladás minden mozzanatában. Nem az embertől elkülönülten, hanem az embereken keresztül fejlődik, az emberek számára jön létre és létezik, művelése az ember érdekében történik, az embert szolgálja, a valóság megismerésében és a világra gyakorolt hatásában, a világ megváltoztatásában. A kultúra az ember igazi "én"-jének legerőteljesebb és leghatékonyabb ösztönzése, ezen "én" fejlődésének és önkifejezésének szemléletes megjele-
nése.

A marxizmus számára a kultúra általában nem szűkül le valamely értékekre, /alkotóművészetre, tudományra, felfedezésekre, könyvekre, stb./ a kultúra maga az ember alkotó tevékenysége. Ebből következik, hogy a kultúra értékeiben elsősorban nem a múlt testesül meg, hanem a jelen, mely jelen ugyan a múlton alapszik és az elért eredményeken fejlődik tovább. Éppen ezért az egyén számára a kultúra olyan alkotó tevékeny-

ség, amely alkotó tevékenység átalakítja, gazdagítja az embereket szellemileg, morálisan, életmódban, stb.

Ezek aláhuzása azért fontos, mert az egész kulturális forradalom értelmezése, ezen belül a közművelődés helyének megjelölése szervesen kapcsolódik a kultúra ilyen felfogásához. Csak ilyen alapon lehet jellemezni a kultúra általános haladását és ezen belül a kulturális forradalmat, valamint eredményét a kulturáltság fokát.

Kulturális haladás:

A kultúra ilyen felfogásából következik, hogy a kulturális haladás lényegében nem más, mint a személyiség alkotó aktivitásának fejlődése. Ezért ezen az úton az emberek tudatosságával és szabadságával vagyis felszabadulásának mérvével és azzal mérjük a kultúra sikereit, hogy a társadalmi-történelmi haladásba mily mértékben kapcsolódnak be tudatosan a különböző társadalmi rétegek. A tömegek tudatos részvételének mérve a történelmi alkotó tevékenységben, az anyagi és szellemi alkotómunkásságba való bevonásuk mérve és arányai adják elsődlegesen a kulturális haladás alapvető kritériumát.

A kulturális haladás legmagasabbrendű formája a szocialista kulturális forradalom, mivel csak ez szünteti meg az ellentmondást az egészében vett társadalom kulturális fejlődése és az egyén kulturális fejlődése között, ez szilárdítja meg a társadalmi élet olyan szervezetét, amelyben minden em-

ber lehetőséget kap arra, hogy a társadalmi jelentőséggel bíró alkotómunkában részt vegyen.

A szocialista kulturális haladás alapvető tartalmát tehát az a szerep határozza meg, amit az egyes ember játszik a társadalom fejlődésében. Más szavakkal: a kulturális haladást a személyiség tudatosságának és szabadságának szintje, a különböző társadalmi rétegeknek a kulturához való új viszonya, a társadalmi-történelmi folyamatban való részvételük jellege határozza meg.

Ezzel kapcsolatban írta Engels a következőket: "Minden lépés előre a kultura utján, a szabadság felé tett lépés volt."
2./ Ehhez azonban hozzá kell tenni, hogy a jövőben megteendő minden ilyen lépést mindenekelőtt az határoz meg, hogy milyen mértékben hozta létre a társadalom szellemi gazdagsága fejlődésének anyagi lehetőségeit a fennálló rendszer.

A kulturális haladás mindig kapcsolatos a társadalmi haladással, mind a kulturális haladásnak, mind a progresszív társadalmi átalakulásnak az anyagi termelés képezi alapját. A szocialista termelési módon felépülő szocialista kultura egész teljességében és plasztikusságában juttatja kifejezésre a szocialista társadalomnak alkotó és valójában emberi léggörét, ez biztosítja, hogy feltáruljon és megnyilvánuljon mindaz az érték, ami az emberi személyiségben rejlik. Más oldalról az új ember megteremtéséért, az emberekben végrehajtandó aktiv változásokért vívott harc meghatározó faktora a szocialista társada-

lom kulturális életének. A szocialista kultúra éppen ezért nemcsak az új valóság közvetlen hatására az emberben végbe-ment mélységes változásokat tükrözi, hanem aktívan részt is vesz az új ember kialakításában, a személyiség társadalmi, intellektuális és erkölcsi tökéletesedésében. Pl. a kulturális forradalom folyamán fejlődnek és gazdagodnak a kommunista erkölcsi elvek és szabályok, melyek a társadalom minden tagja tevékenységének belső ösztönző indítékaivá válnak. Együttal minőségileg gazdagodnak a társadalmi tudat olyan formái, mint a tudomány és a művészet, melyek a széles néptömegek alkotó erőinek alkalmazási szférájává válnak.

A marxista értelemben felfogott kulturális haladásnak két oldala van: mennyiségi és minőségi. Az elsőt meghatározott ütem jellemzi, ami az egyes társadalmak kulturális fejlődése, a szellemi termelés vonatkozásában különbözik. Ez a kulturális intézményeket és látogatóik számát, a kiadott könyvek számát, az iskolák mennyiségét, stb. mutató statisztikai adatokkal fejezhető ki. A másik, a kulturális haladás minőségi oldala, a kultúra meghatározott típusával kapcsolatos, tartalmazza a kulturális viszonyokat, a társadalom megváltozott szellemi életét, ezen belül a szellemi értékek termelését és társadalmi elosztását, a társadalom szellemi életének összességét.

Itt nagyon fontos kiemelni, hogy a minőségi jellemzés nélkül nem lehet feltárni a kulturális forradalom tartalmát /lényegét/, mert enélkül nem érthetjük meg a kulturális for-

radalom lényegét. Az a nézet, amely csak mennyiségi oldalt vizsgálja, amely figyelmen kívül hagyja azt a kulturtörténeti folyamatot, amelyben megváltozik a kultúra típusa, a kulturális értékek létrehozásának folyamata és világgáalakító tevékenysége, idegen a marxizmustól. Vagyis nemcsak arról van szó, hogy a néptömegek számára hozzáférhetővé válnak a szellemi értékek és nemcsak arról, hogy megváltozik a kultúra értékeinek elosztása és felhasználása, /ez magától értetődően feltétlenül szükséges/, hanem arról a folyamatról, aminek eredményeként a tömegek azért veszik birtokba közvetlenül és sokoldalúan a kulturális értékeket, hogy a birtokbavétel eredményeként alkotó tevékenységet végezhessenek.

Ezzel kapcsolatban ismételten alá kell huzni, hogy a szocializmus produkálta kulturális haladásban az anyagi és szellemi értékeket alkotó ember bizonyul a kulturális haladás céljának, és nem az ezeket az értékeket fogyasztó ember. Pontosabban kifejezve: az ember további tökéletesedése és alkotó gazdagodása miatt való fogyasztás, - mint Marx mondta, - és nem az emberi erőknél öncélként való fejlesztése, nem a fogyasztás a fogyasztás kedvéért, a cél nem a szellemi javak féktelen habzsolása. Szocializmus jelszava "mindent az emberért!" és nem "mindent a fogyasztóért!", mint, ahogyan ez megjelenik a burzsoá ideológusok írásaiban.

Ebből következik, hogy a kulturális haladás szocialista szakaszát, a kulturális forradalmat a következő alapvető sajátosságok jellemzik:

harmadszor, a kulturális értékek - elsősorban szellemi értékek - tartalmi fejlődésének magasabb, minőségileg új foka a kapitalizmussal szemben; új értékrend kialakulása a kultúra minden szférájában;

másodsor, a kulturális értékek olyan elosztási rendszerének kialakítása, amelyben minden ember előtt reális lehetőségek és feltételek bontakoznak ki a kultúra tárházainak gazdagítására is; a kulturális értékek tényleges elsajátítása minden ember által;

először, minden ember átalakítása tudatos, szabad alkotó személyiséggé, biztosítva a társadalom minden tagjának csatlakozását az alkotó tevékenységhez.

A szocializmusban a kulturális haladás során tehát minden ember a saját tehetségének gazdagságát szabadon használhatja fel az alkotó munkában, ő maga sokoldalúan fejlett egyéniséggé alakul, vagyis ebben mutatkozik meg a tendencia emberi lényege.

Ezzel kapcsolatban Anatole France a következőket írta: "... csak a szocializmus biztosíthatja az emberiség számára a stabil kormányzati rendszert és az egyetemes békét, csak ez teheti szabaddá az emberi tudatot és ujjíthatja meg az évszázadok folyamán megteremtett kulturát, azzal, hogy ez már nem a tömegek gazdasági kiszákmányolására alapítja, hanem a közös munka korlátlan lehetőségeire és az eszmék szabad kicserélésére."

A kulturális fejlettség:

A kulturális haladás, valamint a kultúra előzőekben vázolt felfogásából következik, hogy a kulturális fejlettség, mint elérendő cél is meg kell, hogy feleljen ennek a koncepciónak. Ahogyan a kulturális haladás - nem egyszerűen a különböző kulturális értékek felhalmozási folyamata, ugyanígy a kulturális fejlettség sem érhető egyszerű számszerű eredményekkel.

A társadalom kulturális színvonalát meghatározó mutatóknak a társadalmi termelés minden oldalát fel kell ölelniök: mind az anyagit, a politikait és nem utolsósorban a szellemi értékek közvetlen termelésének szféráját, mind pedig azok elosztásának és fogyasztásának szféráját. A szellemi értékek termelésénél külön ki kell emelni azt, hogy milyen szellemi értékeket állítanak elő, és azt is, hogy miként és ki hozza létre azokat.

A szocialista értelemben felfogott kulturális fejlettség nem különül el a társadalom gazdasági és politikai fejlettségétől. Pl. a néptömegek társadalmi aktivitását, mint kulturális fejlettségi fokát úgy fogja fel, mint a dolgozók magas anyagi és kulturális színvonalát, a társadalmi és állami rendszer demokratikus jellegét, a dolgozók politikai öntudatának fejlődését, stb. Eszerint a felfogás szerint a hatalmas arányú társadalmi és gazdasági átalakulásokkal egyidejűleg végrehajtott kulturális forradalom eredményeként növekszik a nép öntudata,

bővül szellemi látóköre; megváltozik erkölcsi magatartása; a néptömegek saját sorsuk aktiv és tudatos alkotóivá válnak és a történelmi jelentőségű tudatos alkotómunka színvonalára emelkednek, stb.

A marxí felfogás értelmében a kulturális fejlettség mértékét a következő tényezők összessége határozza meg:

- a./ Az anyagi és szellemi értékek termelési folyamatának jellege, a tömegeknek az alkotó munkában való aktiv részvételének foka, a szellemi és fizikai munka aránya és kapcsolata a társadalmi termelésben;
- b./ a közéleti aktivitás és tudatosság foka, a politikai életben való részvétel foka, a társadalom irányításának demokratizmusa, intézményeinek és szervezeteinek működése, működésük kulturáltsága, stb;
- c./ azon szellemi értékek tartalma, amelyek magukba foglalják a társadalom szellemi gazdagságát, a társadalomban uralkodó eszmék jellegét a maguk sokoldalúságában, a művészet, a tudomány és a filozófia helyzetét, stb;
- d./ a társadalom szellemi javainak elosztási rendszere, elsősorban az iskolarendszer és a közművelődés állapota, a tudomány, a művészeti alkotások terjesztésének intézményei és eszközeinek állapota, ezek demokratikus jellege, stb;
- e./ a szellemi értékek elsajátíthatósága és felhasználási folyamatának jellege, a különböző társadalmi rétegek művelt-

ségének fejlettségi szintje, szükségleteik sokoldalúsága, szellemi igényeik tartalma és fejlődési iránya.

Politika - gazdaság - kultúra kölcsönös összefüggése:

A szocialista kulturális forradalom értelmezésénél még egy általános megjegyzést kell tenni.

A társadalom szocialista átalakítását egységes, minden részletében összefüggő folyamatként kell kezelni. A társadalom kommunista átalakítása csupán a tulajdonformák radikális átalakításával kezdődik - végső célja pedig maga az ember gyökeres átváltozása, "átalakítása" mindenirányú fejlődésének irányában. Erről írja Marx a következőket: "nemcsak a tulajdoni formák megváltoztatásában, nemcsak a magántulajdonnak társadalmival való felváltásában rejlik ezen átalakulások lényege, hanem maguknak az embereknek gyökeres átalakításában is. A dolgozóknak nemcsak azért van szükségük proletárforradalomra, hogy megváltoztassák a meglévő viszonyokat, hanem azért is, hogy önmagukat megváltoztassák." 3./

Lenin a társadalmi élet valamennyi oldalával, elsősorban a gazdasági fejlődéssel és az új társadalmi viszonyok megteremtésével közvetlen kölcsönös összefüggésben vizsgálta a kulturális építés kérdéseit. A szocialista kultúra kialakulási folyamata - Lenin szerint - az emberiség szellemi kincseinek elsajátításában a közös munka, a szocialista alkotás egyik vagy másik feladatának gyakorlati megoldásában rejlik. A kul-

tura éppen ennek alapján válik a társadalom minden egyes tagjának belső szükségletévé.

A kulturális forradalom törvényszerű folytatása a politikai forradalomnak, a szociális-gazdasági és politikai-társadalmi átalakulás egyenes következménye és feltétele is. Mivel ezzel az átalakulással közvetlen összefüggésben megy végbe, bázisát, alapját éppen ebben az átalakulásban találja meg.

A szocialista társadalom célkitűzései mind a jólét területén, mind a teljes emberi szabadság megteremtésében elképzelhetetlenek a kultura szocialista átalakítása nélkül. Lenin többször hangsúlyozta, hogy "Nyomban a politikai forradalmi átalakulás után, melynek eredményeként a proletáriátus megragadja a hatalmat, kulturális feladatok merülnek fel a proletáriátus és pártja előtt." ^{4.}/ Lenin világosan látta, hogy az új társadalom anyagi és műszaki alapjának, a termelőeszközök további társadalmasításának fejlődése és a következetes kommunista elosztási forma az, hogy az emberek igazgatását felváltja a dolgok igazgatása, - mindez a társadalmi fejlődés szubjektumának megváltozását is feltételezi, tehát feltételezi a kulturális forradalom mellőzhetetlen végrehajtását.

Ezért minden arra irányuló próbálkozás, hogy a társadalmi problémák egész komplexumától elszakítva vizsgálják a kulturális forradalmat, az a törekvés, hogy tisztán "népművelési" feladatokra /az írástudatlanság felszámolására, az általános műveltségi színvonal emelésére, stb./ korlátozzák a kulturális

forradalom jelentőségét, eltorzítja a nép kulturális életében végbemenő szocialista átalakulások valóságos képét, nem ad helyes és mindent átfogó képet a kommunista társadalom keletkezési és fejlődési folyamatáról. A kulturális forradalom feladatainak lényegére vonatkozó fogalom leszűkítése nem tárja fel ennek a forradalomnak tényleges szerepét az új társadalom építésében, téves kiindulási alapként szolgál a művelődési célok meghatározásához is.

Napjainkban pl. amikor a tudomány szerepe a termelés fejlesztésében, a társadalmi élet különböző területein gyors, amikor az emberiség az elmúlt korszakokra jellemző szórványos, esetleges felfedezésekről mindinkább áttér a természet és a társadalom széles, frontális kutatására, akkor az elképzelhetetlen a tömegek tudásának forradalmi változtatása nélkül. Az objektív valóság folyamatainak teljes, sokoldalú feltárása előtt viszont csak a szocializmus tár fel széles lehetőségeket mind a termelés, mind a megismerés területén.

Végül is a kulturális forradalmat a társadalmi átalakulás más oldalaival szoros összefüggésben, kölcsönös viszonyban kell vizsgálni. Lunacsarszkij írja: "Lenin számára a kulturális forradalom ... olyan kolosszális méretű folyamat volt, amelyben az emberek tízmillióinak, valamint a hatalmas ország egész társadalmi és állami szervezetének kellett rendes kerékvágásba jönnie, tudományosodnia, művelődnie." ^{5./} A hatalom megszerzése után a győztes proletáriátusnak - hangsúlyozta Lenin - elsősor-

ban az államigazgatást kell megtanulnia. Ezzel kapcsolatban rámutatott arra, hogy ezt meg is teheti, mert a szocialista forradalom megteremtette annak lehetőségét, hogy a tömegek képzése közvetlen kapcsolatban legyen azok politikát átalakító tevékenységével.

A kulturális forradalom ilyen felfogása képezi elsődlegesen a tömegek minden irányu művelődésével való foglalkozás kiinduló alapját. Ezen az alapon lehet a közművelődés helyét és szerepét is meghatározni.

II.

A kulturális forradalom ilyen felfogása szolgálhat alapul a közművelődés helyének és szerepének, céljának és eszközének tisztázásához. Mivel az elmúlt időszakban magának a kulturális forradalomnak az értelmezésében is különböző nézetek álltak szemben egymással, így a műveltség és a hozzávezető út, a művelődés is különböző megítélések keresztútjába került. A legélesebb viták a szellemi élet, korszerű tudás, a művelődés célja és eszköze, népi vagy elit kultúra, humán vagy természet-tudományos műveltség stb. körül folytak. A közművelődésről szóló határozat most ismételten igényli ezekben a kérdésekben a határozott állásfoglalást. Különösen fontos a tisztánlátás olyan kardinális kérdésekben, amelyek szemléletileg egész folyamatokat határoznak meg. Ezek a következők:

A szellemi képességek fejlesztése:

Közismert tény, hogy a társadalom progresszív fejlődését egyre jelentősebb mértékben az határozza meg, hogy a fennálló társadalmi rend milyen lehetőséget teremt a társadalom szellemi gazdagságának növelésére. A szocialista kulturális haladás egyik fő kritériuma a társadalom tagjai többségének szellemi felszabadítása, a tömegek, a különböző társadalmi rétegek bevonása a szellemi cselekvésbe, az intellektuális tevékenységbe.

A kérdés vizsgálatakor abból a tényből kell kiindulni, hogy az elidegenedés körülményei között a tárgyi gazdagságnak, az anyagi és szellemi javaknak, az ember számára önmagukban is nagy jelentőségük van. Az élet tárgyi /anyagi, szellemi/ oldalának felhalmozása és birtokbavétele az ember szemében a kulturális haladás egyetlen figyelemreméltó kritériuma. Ilyen körülmények között a szellemi értékek szerepe az emberek életében elferdített formában jelentkezik. Antagonisztikus munkamegosztásnál a szellemi kultúra szférájában lévő alkotó tevékenység mindinkább egy jelentéktelen intellektuális réteg tulajdonává lesz és hozzájuk viszonyítva a lakosság elmaradottabb része csupán felhasználó. Az antagonisztikus társadalom viszonyai között a szellemi termelés egyik típusáról egy másikra való áttérés nem szünteti meg, hanem csak más formában reprodukálja azt a társadalmi munkamegosztást, amelyben az emberek túlnyomó többségét távol tartják az alkotó tevékenységtől.

Erről írja Marx a következőket: "A szellem minden haladása... az emberiség tömege ellen való haladás volt, amely tömeg egyre elembertelenedettebb helyzetbe taszítódott."^{6./}

Mivel a szellemi élet termelése sem független folyamata a társadalmi haladásnak, ezért amikor a társadalom politikai és gazdasági rendszere átalakul, akkor át kell alakulni a szellemi életnek is. Ennek az összefüggésnek vizsgálatakor nagyon meg kell szivlelni Marx állásfoglalását, miszerint: "A szellemi és az anyagi termelés közötti összefüggés megvizsgálásához mindenekelőtt az szükséges, hogy magát az anyagi termelést ne általános kategóriaként, hanem meghatározott történelmi formában fogjuk meg. Így például a tőkés termelési módnak a szellemi termelés más fajtája felel meg, mint a középkori termelési módnak. Ha magát az anyagi termelést nem sajátos történelmi formájában fogjuk meg, lehetetlen felfognunk azt, ami a neki megfelelő szellemi termelésben meghatározott, és a kettő kölcsönhatását."^{7./}

A szellemi élet fejlesztésével kapcsolatban mindenekelőtt azt kell kiemelni, hogy a szocialista társadalmi rendszer számára a szellemi élet önmagában azon területek egyike - de csak egyike - ahol a szabad ember élettevékenysége megvalósul. A műveltség - ugyanugy mint a kultúra - nem egyszerűen az egyén gondolatainak, erkölcsi tudásának, művészeti ismereteinek stb. összessége, hanem mércéje a személyiség fejlettségének /szabadságának/ gyakorlati tettei színvonalának /alkotás/ morális magatartásának; stb. A műveltség az ember elidegeníthetetlen tarto-

zéka, az ember tetteiben van jelen. A műveltség az ember igazi "én"-je, tudatraébredésének kifejezője, az ember emberré válásának eszköze és eredménye.

Ezért a szellemi haladás a legszorosabban összekapcsolódik azzal a szereppel, amelyet az egyének játszanak a társadalom szellemi előrehaladásában, az egyének a szellemi élet fejlesztésében betöltött megváltozott helyü és mértékü részvételével. A kulturális haladás a szocializmusban céltudatos és fokozatos közeledés egy olyan típusu szellemi élethez, amely a személyiség sókoldalú és harmónikus fejlődését biztosítja, megteremti a társadalom magasszintü szellemi potenciáját, minden egyéniség szellemi felvirágoztatását. Az emberek intellektuális fejlődése szellemi szabadságuk megnövekedésének foka, szellemi termelékenységüknek jellege éppen ezért a társadalom előrehaladásának egyik legfontosabb mozgatója.

Az ilyen haladás szükségessé teszi nemcsak ezeknek az értékeknek a társadalmasítását, a nép közkincsévé tételét, hanem azt is, hogy a tömegek ezt elsajátítsák, magukévá tegyék. A tömegek számára hozzáférhetővé kell tenni a szellemi értékek mindazon részeit, amelyek elsősorban a termelés és társadalmi élet irányításával kapcsolatosak, amelyek az antagonisztikus társadalomban az uralkodó osztály monopóliumát képezték. Arról a lenini követelményről van szó, amely megkívánja az összlakosság bevonását az aktív társadalmi, politikai életbe.

Itt egyetlen, de nagyon lényeges megszorítást kell tenni. Az emberek intellektuális tevékenysége csak akkor haladó, ha a történelmi fejlődés objektív tendenciáit és szükségleteit tükrözi vissza, illetve szolgálja. Tehát nem általában van szó a szellemi értékek elsajátításáról, hanem a történelmi-társadalmi követelményeknek megfelelően.

A kulturális forradalom folyamán tehát nemcsak a dolgozó tömegek örökölt szellemi sötétségét és tudatlanságát kell felszámolni, hanem egyúttal meg kell szüntetni a különböző társadalmi csoportok intellektuális tevékenységi monopóliumát is. A forradalom során le kell küzdeni a fizikai és a szellemi munka közötti lényeges különbséget, az összes dolgozók számára elérhetővé kell tenni a szellemi élet vívmányait és lehetővé kell tenni számukra azt, hogy az alkotó tevékenység különböző területein aktívan közreműködjenek.

A kulturális forradalom ily módon gyökeres átalakítása a szellemi termékeknek, felöleli ezen értékek elosztását és felhasználását, mindenekelőtt a szellemi alkotást. Ez az átalakítás a tömegek, minden egyes ember bekapcsolása a tudatos alkotó tevékenységbe és a harmónikusan fejlett személyiség kialakításához vezet.

Ebből fakad, hogy a kulturális forradalom lenini terve a szellemi termékek egész rendszerének átalakítását foglalja magába. Ennek az átalakításnak a lényege a szocialista és kommunista építés folyamatában rejlik, ehhez járul a sokoldaluan

képzett dolgozók kialakítása, azaz a személyiség harmónikus fejlődése, az ember átalakulása a kulturtörténeti folyamat során tudatos egyéniséggé. Az ilyen értelmezés abból a marxista tételből következik, amely tanítás szerint a társadalmi élet központjában az ember áll, aki tevékenységével megváltoztatja a világot és önmagát is. Engels, amikor megfogalmazta a kommunizmusról szóló tanítás lényegét, a Kommunista Kiáltványból idézett: "Minden egyes ember szabad fejlődése az összesség szabad fejlődésének a feltétele." E cél elérését Lenin a kulturális forradalom elméleti alapjaiban fektette le. Ilyen megközelítésben a kulturális forradalmat nem a régi társadalom keretei között végbemenő gyenge szellemi fejlődés, a szellemi élet nem kielégítő fokú demokratizálódása, hanem egészen más feladatok jellemzik, amelyek a gyakorlatban az új társadalom előtt állnak, alighogy a proletáriátus kezébe ragadta a hatalmat. Ezért a kulturális forradalomban, a szellemi élet új módon való kialakítása, mint általános törvényszerűség lép fel, amelyet egyetlen ország sem kerülhet el.

A szellemi élet alakulásának ilyen változása egyben azt is jelenti, hogy az egyének szellemi fejlődésének, a szellemi értékek elsajátításának nem célja az ismeretek passzív felhalmozása. Csak az számíthat művelt embernek, aki gyakorlatban tudja alkalmazni a megszerzett ismereteket, az aki elsajátítva a szellemi értékeket a társadalom továbbfejlődését alkotó módon elősegíti. Az egyik legnagyobb baj és csapás, ami a régi tőkés társadalomtól ránk maradt, - mondotta egyszer Lenin -

a könyv teljes elszakadása az élet gyakorlatától, mivel voltak könyveink, amelyekben mindent a legszebben lefestettek, de ezek a könyvek az esetek többségében a legvisszataszítóbb képmutató hazugságok voltak... Ezért annak az egyszerű elsajátítása, amit a könyvek a kommunizmusról mondanak, a legnagyobb mértékben helytelen lenne. Az a forradalom, amely azt tűzi feladatául, hogy a társadalom minden tagjának közkincsévé tegye a szellemi élet kincseit, nem érheti el célját, ha nem gondoskodik arról, hogy a szellemi fejlődés célja végül is, hogy a társadalom minden tagja bekapcsolódjék az aktív alkotó tevékenység folyamatába.

A művelődés célja és eszköze:

Ennek az alapvető marxista álláspontnak a meg nem értői hosszú időn keresztül azt állították, hogy a kulturális forradalom alapvető feladata nem az új típusú ember kialakításában, a személyiség mindenoldali fejlesztésében rejlik, hanem a kultúra demokratizálásával kapcsolatos tágabb vagy szűkebb feladatok megoldásában, azaz: a műveletlenség felszámolásában, a közép- és felsőfokú oktatás fejlesztésében, a szellemi értékek hozzáférhetőségében, vagyis a széles tömegek kulturális értékekkel való kapcsolatának megteremtésében. Mindezek a feladatok nem a proletárforradalom - a kulturális forradalom - specifikus feladatai. Néhány fejlett országban ezeket a kérdéseket már a polgári forradalom korszakában megoldották. Így Angliában, Svédországban és néhány más nyugati országban felszámolták a műveletlenséget és magas színvonaluak - nem ideo-

lógiai értelemben - az információ olyan csatornái, mint a rádió, tv, könyvtárak, muzeumok, stb. Hogy ezek a feladatok nálunk a szocialista kulturális forradalomban jelentkeztek annak társadalmi elmaradottságunk volt az oka. Ezért jelentkezik a kulturális forradalom lényegének összekapcsolása a kultúra demokratizálásával, sőt rendszerint azzal is párosul, hogy minden szocialista országnak szüksége van rá. A szocialista forradalom természetesen többek között megoldja azokat a feladatokat is, amelyeket a polgári demokratikus forradalomnak kellett volna megoldani. Azonban, ahogy már fent említettük, a kulturális forradalom egyik alapvető lényege az ember új típusu szellemi arculatának kialakítása a szellemi élet típusának minőségi megváltoztatása.

Ebből fakad, hogy a kulturális forradalom során végbenemő műveltségi fejlődés nem egyszerű mennyiségi folyamat, hanem elsődlegesen minőségi. Az iskola, a könyvtár, a művészeti alkotások, az ismeretelsajátítás nem céljai a művelődésnek, hanem eszközei. A közművelődés előtt álló feladatok éppen ezért nem ezekkel az eszközökkel kapcsolatos mennyiségi feladatok, hanem a szocialista módon dolgozni, tanulni, szórakozni, stb. tudó ember formálásához kapcsolódnak.

Az itt jelzett probléma nem elméleti jelentőségével tűnik ki, hanem gyakorlatival. Ha az eszközt tesszük meg céllá, akkor elkerülhetetlen az uniformizálás, mivel minden embert ugyanazon dolgokkal kívánunk kapcsolatba hozni, hiszen céllá válik a könyvolvasás, az önmagában való ismeretszerzés, a mo-

ziba-színházbajárás, stb. Sőt ha ezek közül valamelyik hiányzik, az egyet jelent a fogyatékos műveltséggel. /Ma igen gyakran találkozunk ilyen véleménnyel./ Ha viszont ezeket a tényezőket eszközként fogjuk fel, amelyek egy adott cél érdekében jönnek mozgásba, akkor az egyes ember számára nem az lesz a fontos, hogy hogyan, miáltal szerzi az ismereteket, hanem maga a megszerzendő ismeret. Így nem válik értéké a puszta számszerűség, így válik lehetővé az, hogy minden ember egyéniségként fejlődhessék. Az a fontos, hogy fejlődjék és nem az, hogy hogyan.

A művelődés össznépi jellege:

Mind a kulturális forradalom, mind a művelődés szocialista jellege kapcsán külön szólni kell annak össznépi jellegéről. A szocialista kulturális forradalom össznépi jellege elsősorban abban jut kifejezésre, hogy a néptömegek érdekében került végrehajtásra. Lenin a következőket írta: "azelőtt az egész emberi értelem, az egész emberi lángelme csak azért alkotott, hogy a technika és a kultúra minden áldását egyeseknek adja, másokat pedig megfoszson a legszükségesebbektől - a művelődéstől és a fejlődéstől. Most pedig a technika minden csodája, a kultúra összes vívmányai az egész nép közkincsévé válnak."^{8./}

Másodszor, az össznépi jelleg abban jut kifejezésre, hogy a kulturális forradalmat maguk a néptömegek, a nép erőfeszítései és energiája hajtják végre, azé a népé, amely, miként Lenin

írta, lehetőséget kapott arra, hogy "a valóságban éljen a kultúra, a civilizáció és a demokrácia áldásaival." ^{9./} Vagyis itt nem arról van szó, hogy néhány ezer ember humanitásból vagy emberszeretetből alamizsnát oszt a rászorulóknak között, hanem arról, hogy mint feladatot az egész nép együtt, egymást segítve hajtja végre. Kollektív tettről van tehát szó és nem kevesek erőfeszítéséről.

Harmadszor a művelődés, mint emberformálás azon alapul, hogy az emberek pszichikumának, lelki alkatának megváltoztatása, - melynek végrehajtására a kulturális forradalom hivatott - csak azzal a feltétellel valósulhat meg, hogy az emberek közvetlenül és aktívan részt vesznek a történelmi jelentőségű alkotómunka folyamatában. "A proletáriátus diktatúrája talaján - mutatott rá Lenin, - hosszas harcban kell átnevelni magukat a proletárokat is, akik saját kispolgári előítéleteiktől sem egyszerre, sem csoda útján, nem a szüzanya parancsára, nem valami jelszó, határozat, rendelet parancsára szabadulnak meg, hanem csak a kispolgári tömegbefolyások ellen folytatott ^{10./} hosszú és fáradtságos tömegharc útján."

Végül negyedszer minden változás a kultúra területén csak mozgalmi úton, forradalomban mehet végbe - ami viszont végsősoron feltételezi a tömegek aktív részvételét. Lenin írja: "mind ahhoz, hogy e kommunista tudatot tömegméretekben hozzák létre, mind magának a dolognak megvalósításához az szükséges, hogy az emberek tömegméretekben megváltozzanak, ami csakis a gyakorlati mozgalomban, forradalomban történhetik meg.

A forradalom tehát nemcsak azért szükséges, mert az uralkodó osztályt nem lehet másként megdönteni, hanem azért is, mert a megdöntő osztály csak forradalomban juthat el odáig, hogy lerázza magáról a mult minden szennyét és képessé váljék az új társadalom megalapozására." ^{11./}

Művelődés, mint ideológiai harc:

A nép műveltségi színvonalának emelkedése kapcsolatban van a gondolati, ideológiai talpraállással, az egész nép marxista-leninista ideológiájának és világnézetének kialakításával. Ez a feladat arra irányul, hogy a polgári nézetek hatása alól felszabadítsa az embereket; következetesen marxista és ateista világnézetre, a tudományos kommunizmus és hazafiasság szellemében, nevelje őket.

A dialektikus materialista világnézet alapján a kulturális forradalom a társadalmi tudat minden szférájában és formájában teljes fordulatot hoz magával. Alapelveinek alkotó jellege az idealista világnézet fokozatos és határozott leküzdéséhez, a tudománytalan társadalmi tudat idejétmúlt formájának elhalásához, a tudományos-materialista világnézet által való kiszorításához vezet. A kommunista ideológia belső lényegének ismeretében a szocialista kultúra arra törekszik, hogy minden ember életét ideológiailag tartalmassá tegye, hogy minden dolgozó érdekeinek megfelelően mély tartalommal töltsse meg.

Az új kultúra humanizmusa azonban nemcsak abban fejeződik ki, hogy embert felemelő eszméket és érzelmeket hirdet, hogy létrehozása az ember felszabeditásáért folytatott harc fő fegyvere, hanem elsősorban abban, hogy az embert önmaga tudatának, képességeinek és készségének felismeréséhez vezeti és aktív alkotó tettekre serkenti. A marxista ideológia fő célja az ember nevelése és átnevelése, elsősorban oly módon, hogy bevonja a társadalmi élet valamennyi szférájába, a tudatos szocialista alkotás folyamatába. A kultúra életre serkenti az embert, gondolkodó, elmélkedő, alkotó lényt formál belőle. Az aktív kulturális életbe való bekapcsolódás a világ alkotószellemű felfogásával és kialakításával, világunk minden jelenségének megértésével veszi kezdetét. Az ember utja a kultúrához alkotószellemű, intellektuális gazdagodása, gondolkodó személyiséggé válása és fejlődése, azon képességének kifejlesztése, hogy a régi világ ellen és az új világ kialakításáért folyó harcban részt vegyen. A kulturális forradalom hatására Lenin írta le valamikor ezeket a prófétai szavakat "... a nép Oroszországban egyre inkább megtanul gondolkodni." ^{12./} Az embernek gondolkodnia és alkotnia kell. Akkor válik teljes mértékben azzá, aminek lennie kell - emberré.

Egyén, társadalom, művelődés:

A kulturális forradalom feltételezi az egészében vett társadalom kulturális haladása és az egyes individuum kulturális fejlődése közötti ellentmondások megszüntetését. Ezt az-

zal éri el, hogy végtelenül kibővíti az ember által a társadalom életére gyakorolt személyes ráhatás szféráját, a szociális haladás érdekében elősegíti a tömegek bevonását a társadalmi irányításba. A kulturális forradalom végcélja: a személyiség sokoldalu fejlődése, a szocialista kultúra valóban humanista tendenciájának feltárása. Ez természetes, mivel minél magasabbak a társadalom eszményei kulturális vonatkozásban, annál tökéletesebbé válik az ember.

A kulturális forradalom objektív szükségszerűsége és általánossága azzal van kapcsolatban, hogy az antagonisztikus osztálytársadalmakban a kultúra előrehaladása a széles néptömegek kisémmizésével jár. Egyik oldalon a termelőerők fejlődése az antagonisztikus társadalmakban a gazdaság növekedéséhez vezet, és ennek következtében mind nagyobb mértékben megteremti az emberi személyiség tökéletesítéséhez és fejlődéséhez szükséges feltételeket. De a másik oldalon, amennyiben ez a fejlődés a magántulajdon uralmán és antagonisztikus munkamegosztáson alapul, ez megnyomorítja az embereket, szellemileg és erkölcsileg megfosztja őket a lehetőségek kiküszöbölésétől, az alkotó tevékenység örömétől.

Az új kultúra igazi kollektívizmusa nemcsak a társadalom és egyes személyiségek érdekkülönbségének leküzdésére, a személyi és társadalmi egység teljes harmóniájának kialakítására törekszik. Ez azt jelenti, hogy a társadalmi érdekek közvetlenül az emberi érdekekben testesülnek meg, itt konkretizálódnak, azaz teljesebbé és gazdagabbá válnak minden ember gyakorlati

életében. Ez pedig végsősoron azt jelenti, hogy a szocialista társadalom teljes mértékben érdekelt minden személyiség legteljesebb és mindenoldalu fejlődésében.

A szocialista kulturális forradalom minden eddigi tapasztalata azt bizonyítja, hogy az az ember intellektuális és erkölcsi gazdagodásához vezet, biztosítja az egyéniség társadalommal való kapcsolatának erősödését, a dolgozók kollektívájának tevékenységében való aktív, alkotó részvétel során gazdagítja az egyes emberek lelkivilágát.

A szocialista formáció körülményei között végbemenő művelődési folyamat minden egyes emberben a valódi én felébresztését, az egyéniség képességei és tehetsége kifejtését és fejlesztését jelenti. Ennek érdekében azonban meg kell tanítani az embert, hogy a legteljesebben és legátgondoltabban, alkotó módon fogadja el a szellemi értékeket, a kulturában csak a javító, a személyiséget lelkileg gazdagító és az embert nemcsak aktív fogyasztói, hanem a kultúra alkotója, teremtője szerepével felruházó tényezőket tartsa meg.

A kulturális-történelmi folyamat alapvetően új szubjektumának kialakítása, azaz minden egyes ember átváltozása a történelem tudatos alkotójává, az a tény, hogy az egyének a "kulturától" való és bármi néven nevezendő "elidegenülési" formája megszüntetésre kerül - mindez megkülönböztető sajátossága a szocialista műveltségért folyó harcnak.

A kulturális forradalom során a társadalom az embereket saját környezetében átneveli, a tudomány, a technika és az öszsemberi kultúra birtokosává teszi őket. Az új kultúra életre kelti az emberben meglévő EMBERT, kialakítja benne a gondolkodó, alkotó lényeket. Ez a koncepció azon épül fel, hogy az emberek különböző kvalitásokkal rendelkeznek, többek között tudásszomjjal, érdeklődéssel, erkölcsi tökéletesedésre, szellemi gazdagodásra irányuló törekvéssel, stb. A belső törekvés mindenkor élt és él a néptömegekben, de béklyókba verték és nem tudott teljesen realizálódni a kizsákmányoláson felépülő társadalmi viszonyok miatt. Ezeket a kvalitásokat szabadítja meg béklyóitól a kulturális forradalom és teszi lehetővé a személyiség harmónikus fejlődését.

Itt ismételten alá kell huzni a következőket. Kulturált embernek csak azt mondhatjuk, aki a gyakorlatban is tudja hasznosítani megszerzett tudását, aki a szellemi élet magaslatainak elérése után alkotóan elősegíti a társadalom további fejlődését. A forradalom, mely azt a célt tűzi ki maga elé, hogy a társadalom minden tagjának biztosítsa a kultúra összes kincseit, nem érhet el eredményeket, nem érheti el a célját, ha nem számol a társadalom minden tagjának aktív, alkotó részvételére a társadalomban és a kulturális életben. Ezért a nép által, a nép érdekében kivívott kulturális forradalom egész létevel kapcsolódik a konkrét történelmi-társadalmi célkitűzésekhez és azok megvalósításához. "Az ember fejlődése, amely az anyagi-technikai alap megteremtésének feladatával a legszoro-

sabban összefügg, - nemcsak a dolgozó szükségleteinek kialakítása és kvalitásának fejlesztése, hanem egyuttal az ember készsége a termelés irányításában való részvételre és az irányításban kifejtett aktivitásának mértéke is; továbbá a munka szférájában a kollektivista viszonyok fejlődése, újabb formája az ember gazdasági, jogi és erkölcsi-politikai fejlődésének, a munka- és társadalmi aktivitás anyagi és eszmei-erkölcsi ösztönző rendszerének tökéletesítése, végül ez az általános kulturális fejlődésnek és a személyiség fejlődésének problémája is." 13./

A művelődés tervszerűsége:

Az eddig elmondottakból arra a következtetésre juthatunk, hogy a kulturális forradalom egyik legfontosabb törvényszerűsége tudatos, ebből kifolyólag jellege tervszerű. Valójában a kulturális forradalom nem ösztönös, vagy automatikusan beteljesülő folyamat. A termelőeszközök társadalmisításának talaján megy végbe, és erejénél fogva az új kultúra felépítésének folyamán a társadalom tudatos, központosított hatását tétellezi fel. Pl. a társadalom szellemi termelésének egész strukturája olyan tudományos tervezés tárgyát képezi, amely nemcsak a szellemi értékek létrehozását öleli fel, hanem azok térjesztését, cseréjét és fogyasztását is.

A kulturális élet alakulásának tervezése az általánosnál nagyobb feladatok elé állítja a szocialista társadalmat. Természetesen lehetetlen dolog pl. azokban a formákban tervezni a kulturális haladás folyamatait, mint amelyekben az anyagi ter-

melést tervezik. Mindazonáltal a szocialista társadalom kulturális fejlődésének jellemző vonása a tervszerűség. Teljes mértékben reális a legracionálisabb sorrend megállapítása azon feladatok megoldásában, melyek a kultúra területén a társadalom előtt állanak. A szocialista kultúra fejlesztésének tervezése olyan gyakorlati kérdéseket is felölel, mint amilyenek a kultúra anyagi alapjai következetes bővítésének és megszilárdításának, a kulturális társadalmi erőforrások racionális elosztásának, a kultúra összes terjesztési és elosztási formái és csatornái, szervezetei és intézményei szüntelen tökéletességének kérdései. Emellett nyilvánvaló, hogy ezeken a területeken a tervezés nemcsak minőségi mutatókat vesz számításba, hanem mennyiségi mutatókat is /a könyvtárak, muzeumok számát, a kiadóvállalatok termelését, a mozihálózat bővítését, stb./.

Ebből következik, hogy a művelődés szférája nagy követelményeket támaszt a mindennemű ösztönösség és szervezetlenség leküzdését biztosító vezetés tudományos színvonalával szemben. Ezzel kapcsolatban különleges jelentőségre tesz szert a logikus és világos rendszeresség és összehangoltság. A művelődés konkrét irányítási kérdéseinek megoldásakor csakis az ideológiai, szociális és gazdasági faktorok egész komplexumának egyidejű számításba vétele alapján biztosíthatunk optimális eredményeket.

A művelődés irányításának komplex tudományos felfogása számításba veszi a szellemi életet befolyásoló faktorok egész összességét, feltárja ezek mindegyikének szerepét és rendelte-

tését, meghatározza azokat az alapvető feladatokat, melyek megoldása elősegíti a nép műveltségének általános fellendülését, megszabja a folyamat irányításának legperspektivikusabb tendenciáit.

A kulturális forradalom során pl. számításba kell vennie a meglévő és keletkező reális ellentmondásokat. A kulturális forradalom első szakaszában pl. az volt a legnagyobb nehézség, hogy a kapitalizmusban nevelkedett és a mult fogalmainak terhét hordozó, a régi nézetektől és hagyományoktól megterhelt emberekből, éppen ezekből az emberekből és az ő segítségükkel kellett az új kultúra fejlődésének alapját megteremteni. Ebből, például az az elkerülhetetlenül reális ellentmondás támadt, hogy a szocialista kultúra magasfokú intellektualizmusa és a tömegek szellemi fejlődésének tényleges állapota nem esett egybe. A második szakaszban, az emberek már megnövekedett általános műveltségével összefüggő másféle ellentmondás támad: a szellemi igények növekedése megelőzte a kulturális intézmények által nyújtott reális szocialista lehetőségeket. Ezért különös figyelmet igényel a színházak, a mozik, a könyv- és lapkiadás, a klub-intézmények, stb. fejlesztése, minőségi gyarapítása.

Az így felfogott tudatosság és tervszerűség természetesen feltételezi a teljes összehangoltságot a gazdaság /termelés/, a politikai élet fejlesztésével, mind országos szinten általában, mind a kultúra egyes alkotórészei esetében.

x x x

A kommunizmus olyan társadalom, melynek létezési alapfeltétele a tömegek magas intellektuális, erkölcsi és esztétikai, stb. kulturája. A nép kulturális fejlődése - az új társadalom kialakulásának forrása. Ezért minden ember kulturális szintjének emelkedése, sokoldalú és harmónikus fejlődése nem egyszerűen hasznos kívánság, hanem a kommunizmus felé való közeledést meghatározó, szükségszerű, jellegzetes törvényszerűség a szocialista társadalomban.

Ezzel kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy a kulturális forradalom nemcsak országos és helyi intézkedések és azok eredményének valamilyen összegezése, hanem egész történelmi korszak, amelynek alapvető törvényszerűsége, hogy fő hatóereje a néptömeg. Az új kultúra létrehozása nem valósítható meg kizárólag olyan forradalomként, amelyben a nép csak passzív szerepet játszik. Meghatározó különlegessége "az egész néptömeg teljes mértékű kulturális fejlődése" - mutatott rá Lenin. A szocializmus korszakában végbemenő kulturális forradalom széles, demokratikus jellegű folyamat, amely felöleli az egész népet, a munkásságot, a társadalom minden rétegét. A folyamat során véglegesen eltűnik az a szakadék, amely megrontotta a népet és a kulturát, mérhetetlenül meggyorsul a nép intellektuális fejlődésének folyamata. Ezért az új kultúra építésének problémája a szocialista átalakítás egyik központi tendenciájává válik a forradalom első napjától kezdve, és fontos politikai feladatként kerül napirendre.

A kulturális forradalomnak és a szocialista művelődésnek ilyen felfogásából logikusan következik a közművelődés helyének és szerepének meghatározása. Mint kulturális intézménynek, az iskolának igen fontos szerepe van, de jellegénél fogva a társadalomnak csak egy kis részére és csak meghatározott ideig képes - ha nem is elhanyagolható - hatást gyakorolni. A tudományos és művészeti alkotások létrehozása szintén elengedhetetlen, hiszen a tudásnak az érzelmi nevelésnek egyik feltételét adják. Ezzel szemben a közművelődés a kulturális életnek az a területe, ami a legszélesebb embertömegekkel áll kapcsolatban, az a terület, ahol a dolgozó tömegek legtöbb segítséget kaphatnak a szocialista emberré váláshoz.

Tömören ezt Lenin úgy fogalmazta meg, hogy a legszélesebb tömegek művelődésével foglalkozó szervezetek és intézmények rendszere - /közművelődés/ a kulturális életnek az a területe, ahol a szocialista kulturális forradalom célkitűzései alapvetően megvalósulnak. Ezen az alapon kell szemlélni a közművelődést most az MSZMP KB. határozata kapcsán, elfogadva azt az alaptételt, hogy a tömegek művelődésének ügye itt dől el.

Idézetek jegyzéke

- 1./ Filozófiai Enciklopédia: Moszkva 1964. "Szovjetszkaja Enciklopédia" Kiadó. 121-122. old.
- 2./ Engels: Anti Dühring.
- 3./ Marx-Engels Művei, 8. kötet. 396. old.
- 4./ Lenin Művei 44. kötet 168-169. old. /oroszul/
- 5./ A. V. Lunacsarszkij: Összes művei, 8. kötet 422. old.
- 6./ Marx-Engels Művei 2. kötet 83. old.
- 7./ Marx: Értéktöbblet
- 8./ Lenin: Művei 29. kötet 101. old. Budapest, 1963.
- 9./ Lenin: Művei 29. kötet 101. old. Budapest, 1963.
- 10./ Lenin: Művei 31. kötet 108. old. Budapest, 1951.
- 11./ Marx-Engels: A német ideológia. Szikra Budapest, 1952. 56. o.
- 12./ Lenin: Művei 19. kötet 124-125. old. Budapest, 1955.
- 13./ I. I. Kravcsenko. V. Sz. Markov: Voproszi Filozofii 1971. 9. 26-27. old.